

व्याख्याता [३३.३३.] । तं प्रत्नया [७.१२.] अयं वेनः [७.१६.] इति द्वे प्रती-
कोक्ते ॥ ७३ ॥

तिरश्चीनो विततो रश्मिरेषामधः स्विदासीशुपरि स्विदासीशत् ।

रेतोधा आसन्महिमानं आसत्स्वधा अवस्तात्प्रयतिः परस्तात् ॥ ७४ ॥

प्रजापतिदृष्टा त्रिष्टुप् भाववृत्तदेवत्या भावेषु पदार्थेषु वृत्तः स्थितो भाववृत्तः
परमात्मा सोऽस्या देवता । आग्रयणग्रहे विनियोगः क्रमपाठाल्लभ्यते ततोऽधियज्ञं
तावद्याख्यायते । आधवनीयादुन्नेता निग्राभ्यास्वासिञ्चति ताः पवित्रे यज्ञमानस्त-
तो ग्रहग्रहणमा ध्रुवादिति [का० १.५.१७.] कात्यायनेनोक्तम् तदभिप्रायेणोच्यते ।
एषां पूयमानसोमानां रश्मिः यमनात् ऋजोषादिकल्कनियामको दशापवित्रलक्ष-
णः तिरश्चीनः तिर्यङ् एव विततो विस्तारितः उद्गातृभिरिति शेषः । तस्मिन्-
शापवित्रे सोमः प्रक्षिप्तः सन् दशापवित्रादधश्च आसीत् उपरि च आसीत् स्वि-
शब्दौ चार्थौ उपरि स्विदासीदिति कारः प्लुतः (३८.) । किं च तत्रैके पदार्था ग्रह-
चमसाधवनीयद्रोणकलशादयो रेतोधा आसन् रेतो जगदुत्पत्तिबीजं सोमं दधति
धारयन्ति ते रेतोधाः सोमाधारभूताः आसन् यज्ञाद्वि प्रजाः प्रजायन्त इति श्रुतेर्जग-
द्वीजत्वं सोमस्य । तथापरे पदार्थाः सोमरसद्रूपास्तत्राधेयाः सन्तो महिमानः महा-
न्तः उत्कृष्टा आसन् । आधाराधेयभावेन सर्वोऽयं यज्ञात्मैव स्थित इति भावः ब्र-
ह्मार्पणं ब्रह्म ब्रुविरिति स्मृतेः । किं च स्वधान्नं तद्रूपः अवस्तात् अवरो होमा-
त्प्राक् नीच आसीत् प्रयतिः प्रयतते प्रयतिः प्रयत्नवान् होमानन्तरं लब्धफलकः
सन् परस्तात् परः उत्कृष्टः आसीत् ॥ ॥ अथाधिदैवतं व्याख्या । एषां प्रसिद्धानां
सूर्यरश्मीनां मध्ये एकः सुषुम्णाख्यो रश्मिः तिरश्चीनः विततः विस्तृतः सन् किम्
द्युलोकादधः स्वित् आसीत् उतोपरि स्विदासीत् स्विदिति वितर्के विचार्यमाणा-
मिति [पा० ८.२.१७.] प्लुतः । किं च स रश्मिः रेतोधाः रेतसो विश्वबीजस्योद-
कस्य धारयिता आसीत् व्यत्ययेनैकवचनम् तथा च श्रुतिः सूर्यस्य ह वाऽएको
रश्मिर्वृष्टिवनिर्नाम येनेमाः सर्वाः प्रजा विभर्तीति । अन्ये रश्मयो महिमानः म-
हात्म्याधायका आसन् विश्वप्रकाशत्वेन । किं च स्वधान्ननिष्पादकः स एव रश्मिः